

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка
Кафедра педагогіки, психології та соціальної роботи

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІКА

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань A Освіта
спеціальність A4 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
освітньо-професійна програма Середня освіта (Біологія та здоров'я людини.
Географія)

Кравець Л.М. Педагогіка: робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти спеціальності А4 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Кременець, 2025. 21 с.

Розробник: Любов Кравець, доцент кафедри педагогіки, психології та соціальної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри педагогіки, психології та соціальної роботи.

Протокол № 1 від 01 вересня 2025 року.

В.о. завідувача кафедри

Маріанна Ярошук

1. Вступ

Курс «Педагогіка» посідає важливе місце в загальній структурно-логічній схемі підготовки бакалавра. Він належить до циклу гуманітарних дисциплін, пов'язаних з вивченням психолого-педагогічних особливостей функціонування і розвитку особистості. Освітній компонент «Педагогіка» є базовим з даного циклу, який сприяє розвитку у здобувачів вищої освіти розуміння закономірностей педагогічних явищ, ознайомлює із основними категоріями, методами педагогіки, формує практичні вміння застосовувати набуті компетенції в освітньому процесі. Знання та навички з навчальної дисципліни «Педагогіка» допоможуть оволодіти такими компетентностями як вміння аналізувати різні фактори впливу на формування особистості; диференціювати зміст педагогічної діяльності відповідно до різних об'єктів, суб'єктів та напрямів педагогічної роботи тощо.

Під час висвітлення всіх програмових тем використовувати матеріали – ШКОЛА В УМОВАХ ВІЙНИ (<https://mon.gov.ua> , <https://imzo.gov.ua/>, <https://ipv.org.ua/> Ed.Era, Школа_інфо).

Ключові слова: педагогіка, предмет педагогіки, виховання, навчання, освіта, освітній простір, дидактика, методи навчання та виховання, процес виховання та навчання, вчитель нової української школи, компетентності та компетенції, управління закладами освіти.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність: 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)		
Змістових модулів – 5	Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Курс:	
Загальна кількість годин – 150		1-й	1-й
		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи – 4,3		2-й	2-й
		Лекції	
		34 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		38 год.	10 год.
		Лабораторні	
		-	-
	Самостійна робота		
78 год.	132 год.		
Вид контролю: екзамен, залік			
екзамен	екзамен		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

- для денної форми навчання – 48% – 52%;
- для заочної форми навчання – 12% – 88 %

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: забезпечити засвоєння здобувачами вищої освіти закономірностей і особливостей становлення та суті розвитку основних педагогічних теорій; сформувати систему знань про зміст педагогічної діяльності, її роль у сучасному суспільстві в світлі Закону України «Про освіту», Концепції нової української школи, основні шляхи оволодіння вчительською професією; розкрити теоретичні основи педагогіки як науки про освіту, навчання і виховання учнів; впровадження в практику життя особистісно-орієнтованої освіти в умовах розбудови незалежної України висуває високі вимоги до підготовки вчителя, формування його професійної спрямованості.

Виходячи з того, що педагогіка є науковою базою професійної підготовки майбутнього вчителя, основним критерієм відбору матеріалу, який включений в програму, є його конкретна наукова значимість і цінність для практики педагогічної діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Педагогіка» є розвиток у майбутніх учителів педагогічного мислення, здатності до аналітичного осмислення педагогічної дійсності; навчання їх творчих підходів до розв'язання нестандартних педагогічних ситуацій; формування умінь приймати найбільш вдалі рішення у відповідності до педагогічних закономірностей, принципів виховання і навчання. Це можливо при свідомому і творчому засвоєнні майбутніми учителями педагогічних знань як знань дієвих, закріплених у практичній діяльності.

Вивчення курсу «Педагогіка» спрямоване на формування у здобувачів вищої освіти наступних професійних компетентностей:

Інтегральна:

Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі освіти, що передбачає проведення досліджень і здійснення інновацій та характеризується комплексністю і невизначеністю умов та вимог

Загальні компетентності:

ЗК1. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК2. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні, діяти на основі етичних правил та академічної доброчесності.

ЗК10. Здатність працювати в команді, використовуючи навички міжособистісної взаємодії.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності:

ФК1. Здатність усвідомлювати соціальне значення педагогічної професії та дотримуватися принципів професійної етики вчителя біології та основ здоров'я.

ФК2. Здатність проектувати і провадити освітній процес із врахуванням сучасного розвитку суспільства та особистісної характеристики учня.

ФК3. Здатність оперувати категоріально-поняттєвим апаратом сучасної психології та педагогіки.

ФК4. Здатність до критичного аналізу власної педагогічної діяльності, особистісного та професійного самовдосконалення, навчання і саморозвитку.

ФК5. Здатність проявляти креативність у розробці навчально-методичних матеріалів та здійсненні педагогічних досліджень.

ФК11. Здатність діагностувати і оцінювати рівень розвитку, досягнення й освітні потреби учнів.

ФК13. Здатність керуватися у професійно-педагогічній діяльності міжнародними та вітчизняними нормативно-правовими документами.

ФК14. Здатність трансформувати і впроваджувати прогресивний педагогічний досвід у власній професійній діяльності.

ФК15. Здатність ефективно комунікувати, формувати сприятливий соціально-психологічний клімат у спільноті педагогічного колективу і класу, формувати команду, мотивувати інших до досягнення поставлених цілей.

Програмні результати:

РН1. Осмислювати соціальну значущість педагогічної професії, підвищувати особистісний і професійний розвиток, виявляти здатність до самоорганізації професійної діяльності, застосовувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних практичних задач.

РН2. Вміти використовувати різноманітні ресурси для пошуку потрібної інформації, критично аналізувати й опрацьовувати інформацію з метою використання її у сфері професійної діяльності із дотриманням принципів академічної доброчесності.

РН5. Демонструвати концептуальні знання з історії, основ філософії, педагогіки, психології, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості та використовувати їх у професійній і соціальній діяльності.

РН6. Знати загальну структуру педагогічної та освітньої діяльності; розуміти психологічні механізми та закономірності, які лежать в основі виховання особистості, характеризувати психологічні особливості педагогічного спілкування та функціонування педагогічного колективу.

РН7. Уміти встановлювати комунікативний контакт із учнями із врахуванням їх індивідуальних особливостей та збереження належного рівня психічного здоров'я усіх учасників освітнього процесу.

РН15. Вміти здійснювати об'єктивну діагностику навчальних досягнень, контроль й оцінювання результатів навчальної діяльності учнів.

РН16. Вміти організувати та забезпечувати діяльність учнів на уроках та в позаурочний час із дотриманням правил і рекомендацій щодо здоров'язбереження.

РН17. Уміти використовувати основні нормативні документи в галузі освіти для здійснення професійної діяльності.

РН18. Уміти організувати роботу у позашкільних закладах учнівської молоді, літніх дитячих оздоровчих таборах.

4. Програма навчальної дисципліни Педагогіка

Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки

Тема 1. Предмет і завдання педагогіки

Педагогіка як наука і як навчальна дисципліна. Виникнення педагогіки. Ян Амос Коменський – засновник світової педагогіки. Етапи розвитку педагогіки: донауковий (народна педагогіка); виникнення теоретичних концепцій виховання, освіти (духовна педагогіка); розвитку педагогічної науки (світська педагогіка). Джерела педагогіки.

Предмет і завдання педагогіки. Функції педагогічної науки: науково-теоретична, організаційно-практична, прогностична. Основні категорії педагогіки.

Система педагогічних наук. Міжпредметні зв'язки педагогіки. Завдання розвитку сучасної педагогічної науки.

Тема 2. Розвиток, виховання і формування особистості

Особистість як предмет дослідження психологічної та педагогічної наук. Поняття «індивід», «особистість», «індивідуальність» як характеристики людини.

Розвиток і формування особистості. Основні напрями, рушійні сили розвитку. Фактори розвитку: спадковість, середовище, виховання. Поняття соціалізації особистості. Роль провідної діяльності у формуванні особистості.

Проблема вікової періодизації в педагогічній науці. Вікові етапи розвитку особистості школяра, їх особливості.

Народна педагогіка про чинники формування особистості, їх особливості та взаємозв'язок.

Тема 3. Вчитель сучасної нової української школи

Вчитель нової української школи. Функції, вимоги до особистості вчителя. Педагоги-класики, громадські діячі та просвітителі про працю вчителя.

Зміст педагогічної діяльності: застосування сучасних змісту освіти, методик і технологій; партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу; організація здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища; управління освітнім процесом; безперервний професійний розвиток.

Складові педагогічної майстерності вчителя: гуманістична спрямованість, педагогічні здібності, професійні знання, педагогічна техніка. Компетентності, які характеризують учителя нової української школи. Роль вчителя в сучасному суспільстві.

Змістовий модуль 2. Теоретичні основи виховання

Тема 4. Мета і завдання виховання. Суть процесу виховання

Поняття про мету виховання, її об'єктивний характер. Проблема мети виховання в історичному розвитку: Г. С. Сковорода, К. Д. Ушинський, О. В. Духнович, Т. Г. Шевченко, І. Я. Франко, Г. Г. Ващенко, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський про мету виховання. Ідеал українського виховання.

Державні та освітянські документи про мету та завдання виховання.

Процес виховання, його особливості, структурні елементи, компоненти та рушійні сили. Шляхи підвищення ефективності освітнього процесу в сучасній школі.

Тема 5. Закономірності та принципи виховання. Методи виховання

Загальні закономірності процесу виховання.

Поняття про принципи виховання. Класифікація принципів виховання, їх характеристика. Принципи національного виховання. Ідея народності виховання у працях К. Д. Ушинського, М. П. Драгоманова, С. Ф. Русової, Б. Д. Грінченка.

Основні принципи виховання духовно-моральних цінностей.

Взаємозв'язок принципів виховання та шляхи їх реалізації в сучасній школі.

Поняття про метод, прийом та засіб виховання. Різні підходи до класифікації методів виховання в історії педагогічної науки.

Методи формування свідомості особистості. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки. Методи стимулювання діяльності та поведінки.

Сучасні інноваційні методи виховання: інтерактивні, нарративні методи, кластерні методи, рефлексивні та інші. Умови оптимального вибору та ефективного застосування методів виховання.

Тема 6. Зміст виховання у національній школі

Поняття про зміст виховання, його особливості в національній школі. Шляхи підвищення ефективності виховання школярів. Компетентнісний потенціал виховання.

Моральне виховання школярів: завдання, зміст. Національно-патріотичне виховання: громадянсько-патріотичне, військово-патріотичне, духовно-моральне.

Виховання толерантності у школярів. Екологічне виховання.

Розумове виховання школярів: завдання, зміст, шляхи здійснення. Формування основ наукового світогляду – мета розумового виховання. Трудове виховання. Види трудової діяльності учнів. Система трудового виховання в школі. Завдання профорієнтаційної роботи з учнями, її компоненти, шляхи здійснення.

Естетичне виховання школярів. В. О. Сухомлинський про естетичне виховання засобами природи й мистецтва. Завдання, зміст і засоби естетичного виховання.

Фізичне виховання: завдання, зміст, форми та засоби.

Правове виховання. Робота з профілактики правопорушень серед неповнолітніх. Проблема булінгу у школі.

Статеве виховання і підготовка до сімейного життя. Народна педагогіка про зміст виховання. Використання народних традицій у виховному процесі національної школи.

Тема 7. Особистість і колектив. Спільна виховна робота школи, сім'ї

Поняття про колектив, його ознаки. Функції виховного колективу.

Виховання особистості в колективі як педагогічна проблема. Стадії розвитку учнівського колективу. Педагогічне управління процесом формування колективу.

Учнівське самоврядування в закладі освіти та класі. Органи самоврядування, їх функції. Формальні та неформальні групи в учнівському колективі.

Характеристика існуючих дитячих та юнацьких громадських організацій.

Роль сім'ї у формуванні особистості дитини. Типи сім'ї: історичні та сучасні. Завдання, зміст та умови сімейного виховання.

Форми взаємодії школи та сім'ї з метою педагогічної освіти батьків та їх залучення до роботи закладу загальної середньої освіти. Органи батьківської громадськості в школі.

Педагогіка партнерства, як форма взаємодії між учнем, учителем і батьками. Умови успішної співпраці школи з батьками учнів.

Роль школи у координації та об'єднанні зусиль суспільних інститутів у вихованні дітей.

Змістовий модуль 3. Теоретичні основи навчання

Тема 8. Предмет і завдання дидактики. Суть процесу навчання

Історія розвитку дидактики. Предмет і завдання сучасної дидактики. Функції дидактики. Зв'язок дидактики з іншими науками. Основні категорії дидактики. Основні дидактичні концепції. Дидактичні системи Й.-Ф. Гербарта, Дж. Дьюї. Сучасні дидактичні системи. Українська народна дидактика, її завдання та зміст.

Поняття про процес навчання, його особливості. Загальна характеристика процесу навчання: основні компоненти, функції, рушійні сили.

Діяльність учнів на уроці. Особливості учіння. Структура процесу засвоєння знань учнями. Структура діяльності вчителя. Особливості викладання. Вимоги до вчителя як організатора і керівника навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Аналіз зарубіжних концепцій навчання.

Тема 9. Закономірності та принципи навчання

Поняття про закони та закономірності навчання. Зовнішні та внутрішні закономірності процесу навчання.

Проблема принципів навчання в історії дидактики. Дидактичні принципи та їх класифікація. Характеристика системи принципів навчання. Нетрадиційні принципи навчання. Реалізація принципів у освітньому процесі сучасного закладу освіти.

Народна педагогіка про принципи навчання.

Тема 10. Зміст освіти

Поняття про зміст освіти, його компоненти. Теорія розвитку змісту освіти. Фактори, що зумовлюють зміст освіти. Вимоги до визначення змісту освіти. Державні стандарти повної загальної середньої освіти.

Види освіти: формальна освіта, неформальна освіта, інформальна освіта. Основні документи, що відображають зміст шкільної освіти: навчальний план, навчальна програма, навчальний підручник і посібник. Принципи побудови підручника.

Шляхи удосконалення змісту шкільної освіти в умовах її реформування.

Змістовий модуль 4. Методи, форми навчання.

Контроль навчально-пізнавальної діяльності

Тема 11. Методи і засоби навчання

Поняття про метод і прийом навчання. Поняття «метод навчання» в історії дидактики. Проблема методів навчання у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. Основні функції методів навчання. Різні наукові підходи до класифікації методів навчання.

Характеристика основних груп та окремих методів навчання. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів. Методи стимулювання та мотивації навчальної діяльності. Методи контролю й самоконтролю у навчанні.

Інноваційні методи навчання. Проблема вибору методів навчання та їх комплексного застосування.

Засоби навчання, вимоги щодо їх використання.

Основні види навчання в сучасній школі: пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, комп'ютерне, дистанційне та ін. Взаємодія вчителя та учнів при використанні різних видів навчання.

Поняття про технологію навчання. Основні компоненти технології навчання. Технології навчання в сучасній школі.

Тема 12. Форми організації навчання

Поняття про форми організації навчання. Теоретичне обґрунтування класно-урочної системи навчання у працях Я.А. Коменського. Виникнення класно-урочної системи навчання в Україні.

Форми навчання: очна (денна), дистанційна, мережева, екстернатна, сімейна (домашня), форма педагогічного патронажу, очна (вечірня), заочна форма (на рівнях базової та профільної середньої освіти), дуальна.

Урок – форма організації навчання. Ознаки уроку. Вимоги до уроку. Типологія уроків. Дидактична характеристика основних структурних елементів уроків різних типів.

Підготовка вчителя до уроку, самоаналіз його результатів.
 Позаурочні форми організації навчання, їх характеристика.

Тема 13. Контроль та оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів

Суть і завдання контролю у освітньому процесі. Основні принципи контролю знань. Функції контролю.

Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Основні види оцінювання результатів навчання учнів: формувальне, поточне, підсумкове (тематичне семестрове, річне), державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання. Критерії оцінювання навчальних досягнень школярів. Рівні навчальних досягнень. В.О. Сухомлинський про оцінювання знань школярів.

Характеристика бальної системи оцінювання знань. Оцінювання результатів навчання учнів за власною шкалою закладу освіти або системою оцінювання, визначеною законодавством. Сучасні пошуки шляхів удосконалення перевірки та оцінки знань учнів.

Змістовий модуль 5. Управління закладом загальної середньої освіти

Тема 14. Система освіти в Україні

Поняття про систему освіти в Україні. Основні принципи побудови системи освіти. Структура системи освіти, її компоненти.

Повна загальна середня освіта як основна ланка всебічного розвитку особистості. Типи закладів освіти.

Основні напрямки реформування освіти в Україні.

Тема 15. Управління системою освіти і закладом загальної середньої освіти

Наукові основи управління закладами загальної середньої освіти: принципи, методи, функції управління. Структура та функції органів управління освітою. Внутрішньошкільне керівництво. Вимоги до керівника закладу освіти. Забезпечення безпечного освітнього середовища. Планування та облік роботи школи. Поняття про внутрішньошкільний контроль. Зміст контролю, вимоги до нього. Види контролю. Форми та методи внутрішньошкільного контролю. Поняття про шкільний аудит як систему державного контролю за якістю діяльності закладу загальної середньої освіти. Структура інституційного аудиту. Функціональні обов'язки членів експертних груп. Зміст Державної служби якості освіти України. Особливості організації та проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти.

Тема 16-17. Методична робота в закладі загальної середньої освіти

Роль методичної роботи у підвищенні рівня професійної підготовки вчителя. Функції методичної роботи. Завдання та зміст методичної роботи.

Основні форми методичної роботи з вчителями, їх характеристика. Вимоги до організації самоосвіти педагогів. Групові та масові форми методичної роботи. Інноваційні форми методичної роботи.

Підвищення кваліфікації та перепідготовка кадрів. Атестація, сертифікація педагогічних працівників.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	У тому числі				усього	У тому числі			
		Л	П	Лаб.	С.р.		Л	П	Лаб.	С.р.
Педагогіка										
Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки										
Тема 1. Предмет і завдання педагогіки.	8	2	2		4	8				8
Тема 2. Розвиток, виховання і формування особистості.	8	2	2		4	18	2	2		14
Тема 3. Вчитель сучасної української школи.	9	2	2		3	4				4
Разом за змістовим модулем 1	25	6	6		11	30	2	2		26
Змістовий модуль 2. Теоретичні основи виховання										
Тема 4. Мета і ідеал виховання. Суть процесу виховання.	11	2	2		4	12		2		10
Тема 5. Закономірності та принципи виховання. Методи виховання.	13	2	2		6	10				10
Тема 6. Зміст виховання у національній школі.	8	2	2		4	12				12
Тема 7. Особистість і колектив. Спільна виховна робота школи, сім'ї та громадськості.	8	2	2		6	10				10
Разом за змістовим	40	8	8		20	44		2		42

модулем 2									
Змістовий модуль 3. Теоретичні основи навчання									
Тема 8. Предмет і завдання дидактики. Суть процесу навчання.	10	2	2		6	17		2	15
Тема 9. Закономірності та принципи навчання.	9	2	2		5	10		2	8
Тема 10. Зміст освіти.	10	2	2		4	7			7
Разом за змістовим модулем 4.	29	6	6		15	34	2	2	30
Змістовий модуль 4. Методи, форми навчання. Контроль навчально-пізнавальної діяльності									
Тема 11. Методи і засоби навчання.	12	4	4		8	7		2	5
Тема 12. Форми організації навчання.	12	4	2		6	7			7
Тема 13. Контроль та оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.	8	2	2		4	7	2		5
Разом за змістовим модулем 5.	32	12	8		18	21	2	2	17
Змістовий модуль 5. Управління закладом загальної середньої освіти									
Тема 14. Система освіти в Україні.	8	2	2		4	5			5
Тема 15. Управління системою освіти і закладом освіти.	9	2	4		7	7			7
Тема 16-17. Методична робота в закладі загальної середньої освіти.	7	2	2		3	9		2 2	5
Разом за змістовим модулем 6	24	6	8		14	21	2	2	17
Усього	150	34	38		78	150	8	10	132

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Педагогіка			
1.	Педагогіка як наука, її становлення та розвиток.	2	2
2.	Розвиток і формування особистості.	2	
3.	Вчитель сучасної нової української школи	2	
4.	Мета та ідеал виховання. Суть процесу виховання.	2	
5.	Основні закономірності та принципи виховання, Методи виховання.	2	
6.	Характеристика основних напрямів змісту виховання у національній школі.	2	
7.	Виховання особистості в колективі. Родинне виховання. Взаємодія школи та сім'ї у вихованні дітей та молоді.	2	
8.	Предмет і завдання дидактики. Суть процесу навчання.	2	
9.	Закономірності та принципи навчання.	2	
10.	Зміст освіти в закладі загальної середньої освіти.	2	2
11.	Методи та засоби навчання.	2	
12.	Види та технології навчання у сучасній школі.	2	
13.	Форми організації навчання. Організація сучасного уроку.	2	2
14.	Контроль та оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.	2	
15.	Система освіти в Україні.	2	
16.	Управління системою освіти та закладом загальної середньої освіти.	2	2
17.	Внутрішньшкільний контроль.	3	
18.	Методична робота в закладі загальної середньої освіти.	3	
	Всього	38	10

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання

1.	Актуальні проблеми сучасної педагогіки. Зустріч зі вчителями школи. (Опитування вчителів щодо їх ставлення до професії педагога).	4	8
2.	Народна педагогіка про чинники формування особистості. Зарубіжні теорії розвитку та формування особистості. Охарактеризувати освітній простір для учнів конкретного класу одному із закладів освіти.	4	14
3.	Педагоги-класики, громадські діячі та народні просвітителі про працю вчителя. Напишіть твір-мініатюру на тему: «Вчитель, якого чекає сучасна школа» (з врахуванням досвіду сучасного ЗЗСО).	3	4
4.	Зародження ідеї про всебічний розвиток особистості Видатні педагоги про самовиховання особистості.	4	10
5.	Народна педагогіка про принципи та методи виховання.	6	10
6.	Народна педагогіка про зміст виховання. Усебічний розвиток особистості: напрями та завдання. Робота з профілактики булінгу серед учнівської молоді.	4	12
7.	Формування в учнів навичок працювати в команді. Підготувати інформаційний листок «Зупини булінг». Дитячі та юнацькі громадські організації, основні напрями їх діяльності. Взаємодія школи і сім'ї у вихованні дітей та молоді. Народна педагогіка про сімейне виховання.	6	10
8.	Українська народна дидактика, її мета, завдання та зміст. Актуальні проблеми сучасної дидактики (збір та аналіз матеріалів періодики, практики, науково-методичної літератури).	6	15
9.	Народна педагогіка про принципи навчання.	5	8
10.	Проаналізуйте пояснювальну записку навчальної програми з фахової дисципліни. Сформулюйте головні завдання, що стоять перед навчальною дисципліною. Складіть анотацію на підручники та посібники з фахової дисципліни для учнів закладу загальної середньої освіти.	4	7
11.	Проблема стимулювання пізнавальної активності учнів на уроках з фахової дисципліни (огляд педагогічної преси).	4	5
12.	Основні технології навчання в сучасній школі.	4	2
13.	Теоретичне обґрунтування класно-урочної системи навчання в працях Я. А. Коменського.	3	3
14.	Урок як форма навчання нової школи.	3	4
15.	Дайте характеристику 12-бальної системи оцінювання знань. (https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/v0428290-00)	4	3

16.	Огляд державних документів про освіту. Закон України «Про освіту».	4	5
17.	Управління закладами загальної середньої освіти.	3	3
18.	Проаналізуйте вимоги щодо інституційного аудиту та акредитації закладу освіти.	4	4
19.	Проаналізуйте систему методичної роботи одного із закладів загальної середньої освіти міста.	3	5
	Разом	78	132

Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти здійснюється на семінарських заняттях.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувач вищої освіти на семінарських, практичних заняттях:

1–2 бали – здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв’язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання здобувач вищої освіти є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв’язку, вміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв’язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Здобувач вищої освіти здатен на рецензію відповіді іншого здобувач вищої освіти; здатен опрацювати матеріал самостійно.

4 бали – здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об’єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв’язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

8. Індивідуальна робота

Тематика індивідуальних навчально-дослідницьких завдань

1. Народна педагогіка як золотий фонд педагогіки наукової.
2. Родинна педагогіка як педагогічне явище.
3. Духовна педагогіка: роль і значення.
4. Світська педагогіка як педагогічне явище.
5. Роль виховання у формуванні особистості.
6. Роль спадковості у розвитку особистості.

7. Вплив середовища на розвиток і формування особистості.
8. Учитель ХХІ століття: яким йому бути?
9. Нові професійні ролі вчителя в умовах НУШ.
10. Проблема виховного ідеалу у контексті сучасних модернізаційних концепцій виховання.
11. Суть українського християнського виховного ідеалу (за Г.Ващенком).
12. Здійснення індивідуального підходу до учнів у процесі виховання.
13. Проблема застосування методів виховання в умовах гуманізації школи.
14. Види та форми заохочень і відзначень учнів в закладі освіти.
15. Зміст, форми і методи правового виховання учнів.
16. Виховання громадянської культури та демократії учнів.
17. Виховання прагнення до взаєморозуміння, миру злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами.
18. Формування почуттів доброти, милосердя, толерантності, терпимості, шанобливого ставлення до сім'ї, відповідальність за свої дії.
19. Екологічне виховання школярів в позакласній роботі.
20. Економічне виховання учнів в процесі вивчення навчальних предметів.
21. Професійна орієнтація школярів.
22. Відродження елементів народної культури та їх роль в естетичному вихованні учнів.
23. Виховання учнів на державних символах України.
24. Вивчіть та проаналізуйте міжособистісні відносини в учнівському колективі одного із класів школи, де ви навчалися.
25. Організація педагогічної освіти батьків.
26. Взаємодія школи і сім'ї у вихованні учнів.
27. Проведіть опитування школярів з метою виявлення їх ставлення до сім'ї, членів сім'ї. Для цього складіть перелік запитань і завдань для учнів.
28. Аналіз розвитку вітчизняних та зарубіжних дидактичних систем.
29. Шляхи оптимізації процесу навчання.
30. Реалізація принципу міцності навчання.
31. Емоційність процесу навчання.
32. Способи активізації навчальної діяльності учнів на уроці.
33. Шляхи реалізації принципів навчання в умовах сучасної школи.
34. Шляхи реалізації принципу наочності навчання.
35. Державні освітні стандарти – важіль управління якістю освіти.
36. Регіональний компонент у змісті освіти.
37. Характеристика системи загальної середньої освіти.
38. Основні напрями оновлення змісту освіти у сучасних умовах.
39. Засоби стимулювання навчальної діяльності школярів.
40. Формування в учнів умінь працювати з книгою та електронними посібниками.
41. Дидактичні умови використання засобів навчання.
42. Підвищення ефективності самостійної роботи як методу навчання.
43. Інтерактивні технології навчання.
44. Особистісно орієнтована технологія навчання.
45. Технологія дистанційного навчання.
46. Різноманітність форм навчання в сучасній дидактиці.
47. Способи диференціації домашніх завдань.
48. Підготовка вчителя до уроку як запорука його успіху.
49. Урок в новій українській школі.
50. Дидактичні вимоги до перевірки і оцінювання навчальних досягнень учнів.
51. учників.
52. Оцінювання результатів учнів та їх атестація.

53. Історичні етапи розвитку освіти в Україні.
54. Інноваційні процеси у закладах загальної середньої освіти.
55. Типи закладів освіти що забезпечують здобуття повної загальної освіти.
56. Доступність повної загальної середньої освіти.
57. Організація інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти.
58. Створення безпечного освітнього середовища в закладі загальної середньої освіти.
59. Гуманізація відносин в процесі внутрішньошкільного управління.
60. Громадянське самоврядування в закладах освіти.
61. Система управління закладом загальної середньої освіти.
62. Забезпечення академічної доброчесності у сфері загальної середньої освіти.
63. Ліцензування освітньої діяльності.
64. Інституційний аудит
65. Атестація педагогічних працівників. Сертифікація вчителів.
66. Забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії учнів.

Критерії оцінювання ІНДЗ

При розробленні критеріїв оцінки за ІНДЗ береться за основу повнота і правильність виконання завдання, ступінь усвідомлення та розуміння здобувач вищої освіти навчального матеріалу проблемного характеру; враховується здатність здобувач вищої освіти диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання, застосовуючи наукову термінологію; уміння здійснювати самостійний пошук та використання додаткового матеріалу для глибокого, логічного та творчого аналізу вивченого; уміння творчо застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; мовленнєве оформлення відповіді тощо.

Порядок подання та захист ІНДЗ

1. Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді реферату обсягом до 10 арк.
2. ІНДЗ подається викладачу не пізніше ніж за 2 тижні до підсумкового контролю або завершення семестру.
3. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті (семінарському, практичному) на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання шляхом усного звіту здобувач вищої освіти про виконану роботу (до 5-ти хв.).
4. Оцінка за ІНДЗ враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу. Максимальна кількість балів – 35.

Критерії оцінювання ІНДЗ

При розробленні критеріїв оцінки за ІНДЗ береться за основу повнота і правильність виконання завдання, ступінь усвідомлення та розуміння здобувач вищої освіти навчального матеріалу проблемного характеру; враховується здатність здобувач вищої освіти диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання, застосовуючи наукову термінологію; уміння здійснювати самостійний пошук та використання додаткового матеріалу для глибокого, логічного і творчого аналізу вивченого; уміння творчо застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; мовленнєве оформлення відповіді тощо.

1 бал – здобувач вищої освіти має початковий рівень знань і не виявляє інтерес до навчального матеріалу; механічно відтворює зміст відповідного параграфу підручника/посібника; копіює певне завдання без будь-яких власних висновків та узагальнень;

1 бали – здобувач вищої освіти виявляє первинний інтерес до навчального матеріалу; має фрагментарні навички в роботі з підручником, але самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання;

2 бали – здобувач вищої освіти знає близько половини навчального матеріалу і здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача; описує явища, процеси без пояснень їх причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, але слабо орієнтується в поняттях;

3 бали – здобувач вищої освіти знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, але відтворює його з помилками та неточностями; здатен з помилками й неточностями дати визначення основних понять; відповіді на додаткові питання непослідовні та нелогічні;

4 балів – здобувач вищої освіти має стійкі навички роботи з текстом підручника; може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу; формулює поняття, наводить приклади, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен за необхідності використовувати наочні матеріали;

5 балів – здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу; може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена;

6 балів – здобувач вищої освіти самостійно відтворює домінуючу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати набуті знання при розв'язуванні психологічних задач; користується додатковими джерелами;

7 балів – здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основоположні теорії та факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє застосовувати засвоєний матеріал у стандартних ситуаціях;

8 балів – здобувач вищої освіти уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних теоретичних положень; самостійно користується додатковими джерелами; свідомо контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми;

9 балів – знання здобувач вищої освіти є достатньо повними; він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно описує певні явища з точки зору їх смислового взаємозв'язку; відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими фрагментарними неточностями;

11-13 балів – здобувач вищої освіти уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами та фактами, розглядати виявлені закономірності, робити самостійні висновки; загалом належною мірою контролює власну учбову діяльність;

14-18 балів – здобувач вищої освіти володіє глибокими та міцними знаннями, здатен використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали;

19-24 балів – здобувач вищої освіти самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну щодо власної;

25-29 балів – здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ;

30-35 балів – здобувач вищої освіти вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал у будь-якій формі; активно розвиває свої обдарування та нахили; вільно висловлює перспективи у відповідній сфері досліджень.

9. Методи навчання

Лекції із застосуванням новітніх ІКТ; семінарські заняття із розв'язуванням творчих та практичних завдань; кластерні методи; нарративні методи; інтерактивні методи; рефлексивні методи; ZOOM-конференції, онлайн-спілкування; кейс-стаді; навчальна дискусія, виконання творчих завдань; робота над навчальним проектом тощо.

10. Методи контролю

Усне та письмове опитування, тестовий контроль, презентація робіт, оцінювання індивідуального завдання.

Підсумковий контроль – екзамен.

11. Розподіл балів, які отримують здобувач вищої освіти II семестр

Поточне оцінювання						ІНДЗ	Екзамен	Всього
ЗМ 1 (1-3)	ЗМ 2 (4-8)	ЗМ 3 (9-11)	ЗМ 4 (12-15)	ЗМ 5 (16-19)	ТК	35	50	100
15	25	15	20	20	70			

Примітка. Сума балів, отриманих студентом під час поточного контролю та виконання ІНДЗ, ділиться на 4 і разом із результатами екзамену є основою для виведення підсумкової оцінки: $(200/4) + 50 = 100$ балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За 100-бальною шкалою	За національною шкалою
A	90-100	Відмінно
B	82-89	Добре
C	75-81	Добре
D	67-74	Задовільно
E	60-66	Задовільно
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Критерії оцінювання за національною шкалою

Оцінка А «5» («відмінно») (90–100): здобувач вищої освіти виявляє міцні, глибокі та системні знання навчально-програмованого матеріалу; відповідь здобувач вищої освіти повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу; демонструє вміння самостійно знаходити та користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища, ідеї, встановлювати причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робити аргументовані висновки; користується широким арсеналом засобів доказів власної думки, вирішує складні проблемні завдання; виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань; творчо застосовує професійні вміння і навички; вміє пов'язати теорію з практикою; володіє культурою викладу інформації, мова здобувач вищої освіти грамотна.

Оцінка В «4» («добре») (82–89): здобувач вищої освіти виявляє міцні, повні, ґрунтовні знання навчально-програмованого матеріалу; демонструє розуміння

основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати та систематизувати інформацію, встановлювати зв'язок з обраною професією та робити висновки; використовує загальновідомі докази у власній аргументації; вільно застосовує матеріал у стандартних ситуаціях; відповідь здобувач вищої освіти в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, однак при відповіді та виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; рівень мовленнєвої культури відповідає загальноприйнятим нормам.

Оцінка С «4» («добре») (75–81): здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте його знання недостатньо глибокі та осмислені; відповідь на рівні загальних уявлень про предмет; демонструє деяке порушення логічності й послідовності викладу матеріалу; виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити певні, але неконкретні й неточні висновки; не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою; має фрагментарні навички в роботі з джерелами інформації; виявляє невисоку культуру викладу знань.

Оцінка Д «3» («задовільно») (67–74): здобувач вищої освіти фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; викладає матеріал уривчастими реченнями, при відповіді допускає суттєві помилки, які не здатен виправити після коректування запитань; недостатньо володіє розумовими операціями; відсутні уміння і навички у роботі з джерелами інформації; не вміє логічно мислити та викласти свою думку.

Оцінка Е «3» («задовільно») (60–66): має мінімально достатні знання з дисципліни, зі значними помилками; у загальному недостатньо орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання в практичних ситуаціях.

Оцінка FX «2» (35-59) (з можливістю повторного складання): здобувач вищої освіти не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє павичок застосовування знань у практичних ситуаціях; демонструє; не виявляє творчі уміння застосування знань, навичок у навчально-дослідній та практичній діяльності.

Оцінка F «2» («незадовільно») (0–34) (з обов'язковим повторним курсом): не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосовування знань у практичних ситуаціях.

12. Методичне забезпечення

Ефективна реалізація програми передбачає:

- державні закони, нормативні документи, концепції національного виховання;
- навчальні програми та методичні рекомендації до них;
- навчальні підручники, навчально-методичні посібники, монографії, періодичні публікації;
- мультимедійні презентації за змістом тем.

13. Рекомендована література

Базова:

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посібник для студентів ВНЗ. 4-те вид., стереотип. Київ: Академвидав, 2012. 615 с.
2. Зайченко І. В. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга І. Історія зарубіжної педагогіки: навч. посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 624 с.
3. Зайченко І. В. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга ІІ. Школа освіта і педагогічна думка в Україні: навч. посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 1032 с.

4. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. 3-ге вид. Київ: Ліра-К, 2016. 608 с.
5. Кузьмінський А. І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підручник для студентів ВНЗ. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання-Прес, 2007. 447 с.
6. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посібник. 5-е вид., випр. і доп. Київ: «КДНК», 2007. 615 с.
7. Педагогіка: хрестоматія / уклад. А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. Київ: Знання-Прес, 2003. 700 с.
8. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник. Київ: Либідь, 2002. 560 с.

Допоміжна:

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підручник для студентів ВНЗ. Київ: Либідь, 2006. 424 с.
2. Гаврилук Д.В., Кравець Л.М., Виховне середовище в закладах освіти в умовах дистанційного навчання. *Іновації у вищій школі: перспективи розвитку. Збірник матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. «Іновації у вищій школі: перспективи в освіті і науці»* / за ред. д.пед.н., проф. Бенери В.Є., д.пед.н., Дем'яненко Н.М., д.пед.н., проф. Дороніної Т.О. Кременець: ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2021. Вип. 5. С. 119-121.
3. Зязюн І. А. та ін. Педагогічна майстерність: підручник. Київ: Вища шк., 2004. 422 с.
4. Інклюзивна освіта. Досвід проекту: зб. статей / Канад.-укр. проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні»; упоряд. Д. М. Мазін, Ю. М. Найда. Київ: ТОВ ВД «Плеяди», 2013. 214 с.
5. Історія української школи і педагогіки: хрестоматія / упор. О. О. Любар; за ред. В. Г. Кременя. Київ: П-во «Знання», 2003. 447 с.
6. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки: хрестоматія, навч. посібник для студентів ВНЗ / за ред. Є. І. Коваленка. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 664 с.
7. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
8. Концепція загальної середньої освіти (12 річна школа). *Початкова школа*. 2002. № 2. С. 1–5; № 2. С. 1–6.
9. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154.
10. Кузьмінський А. І. Педагогіка у запитаннях і відповідях: навч. посібник. Київ: Знання, 2006. 311 с.
11. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посібник. Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. 2-е вид. випр., доп. Харків: «ОВС», 2002. 236 с.
12. Любар О. О. та ін. Історія української школи і педагогіки: навч. посібник. Київ: Т-во «Знання». КОО, 2003. 447 с.
13. Мазоха Д. С. Педагогіка: навч. посібник для здобувач вищої освіти в ВНЗ. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 232 с.
14. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посібник. Київ: Кондор, 2005. 667 с.
15. Малафійк І. В. Дидактика: навч. посібник для здобувач вищої освіти ВНЗ. Київ: Кондор, 2005. 398 с.
16. Мартиненко С. М. Загальна педагогіка: навч. посібник. Київ: МАУП, 2002. 172 с.
17. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: навч. посібник. Київ: Вікор, 2003. 335 с.
18. Мешко, Г. М. Вступ до педагогічної професії: навч. посібник для здобувач вищої освіти ВНЗ. 2-ге вид., стереотип. Київ: Академвидав, 2012. 197 с.
19. Мосіященко В. А. Історія педагогіки України в особах: навч. посібник. Суми:

Універсальна книга, 2005. 266 с.

20. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja: navch.-metod. posibnik / za red. H. M. Bibik. Kyiv: Litera LTD, 2018. 159 s.
21. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. Вип. 74 / гол. ред. Є. М. Суліма. Київ: Інститут інновац. технл. і змісту освіти МОН України, 2012. 184 с.
22. Омеляненко В. Л. Настільна книга класного керівника. Харків: Вид. група «Основа», 2007. 328 с.
23. Омеляненко В. Л. Педагогіка: завдання і ситуації: практикум. 2-ге вид., випр. Київ: Знання-Прес, 2006. 423 с.
24. Онишків. З. М. Основи управління закладом загальної середньої освіти: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2018. 192 с.
25. Пашенко І.М., Красноштан І.В. Педагогіка. ЦУЛ, 2019. 228 с.
26. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_5-2290-01#Text
27. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, 2018. 40 с.
28. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 роки. URL: <http://education-ua.org/ru/draft-regulations/319-proekt-kontseptsiya-rozvitku-osviti-ukrajini-na-period-2015-2025-rokiv>
29. Про вищу освіту: закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
30. Про повну загальну середню освіту: закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
31. Про освіту: закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
32. Реформа освіти та науки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>

14. Інформаційні ресурси

1. Державна науково-педагогічна бібліотека ім. В. О. Сухомлинського. URL : http://www.library.edu-ua.net/scientific_information_work/suhomlynskiy/
2. Посилання на популярні педагогічні Інтернет-ресурси. URL: http://sloboda.at.ua/publ/sajti_institutiv_pisljadiplomnoji_pedagogichnoji_osviti/1-1-0-68
3. Сайти для педагогів: новини, публікації, електронні бібліотеки, форуми. URL: <http://krok.org.ua/rod-ukr.php>
4. Педагогічні журнали, газети URL: <http://dir.meta.ua/.../education-news/>
5. Електронний архів журналу «Педагогічний вісник». [URL : <http://nbuv.gov.ua/.../08knapop.htm>
6. Електронні журнали та газети – Портал сучасних педагогічних ресурсів URL: http://intellect-invest.org.ua/educ_resources_e-magazines/
7. Електронна онлайн-бібліотека. URL: <http://readbookz.com/books/172.html>
8. Електронна бібліотека з практичної педагогіки. URL : <http://freebooks.net.ua/uchebniki/humanitarni/othera/52071-m.drjebbl-i-dzh.stringer-putevoditel-po.html>